Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
_____Марія МАРКОВИЧ.
«_____»_____ 2025-2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИСТАВКОВА ПРАКТИКА

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань **02** Культура і мистецтво
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 021 Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма **Фотомистецтво та візуальні практики**
Мова навчання українська

Факультет мистецтв
(назва інституту, факультету, відділення)

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Виставкова практика» для студентів освітньої програми «Фотомистецтво та візуальні практики» спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», галузь знань 02 Культура і мистецтво.

Розробники:

Вольська С.О. – доцен кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання;
Маркович М.Й. – доцент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання

Протокол від «25» серпня 2025року № 1

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання
_____ (Марія МАРКОВИЧ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© ТНПУ, 2025-2026 рік

1. **ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

1	Освітня програма	Фотомистецтво та візуальні практики
2	Спеціальність	021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво
3	Галузь знань	02 Культура і мистецтво
4	Ступінь вищої освіти	Перший (бакалаврський)
5	Статус дисципліни	обов'язкова
6	Мова навчання	Українська
7	Курс	3
8	Семестр	5,6
9	Кількість змістових модулів	2
10	Форма підсумкового контролю	Заліки
11	ІНДЗ	-
11	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	6 кредитів
12	Загальна кількість годин	180
13	Аудиторні заняття (год.)	90
14	Лекції (год.)	-
15	Практичні заняття (год.)	90
16	Самостійна робота студента (год.)	90

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 50 % до 50 %

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни «Вставкова практика» полягає творення умов для розвитку авторського бачення, професійних і творчих компетентностей фотографа через організацію виставки та реалізацію індивідуального або колективного артпроєкту, що поєднує концептуальне мислення, візуальну культуру та практичні навички фотомистецтва.

Мета виставкової практики полягає у формуванні та закріпленні професійних компетентностей студентів через безпосередню участь у підготовці, організації та проведенні виставкових заходів.

Виставкова практика охоплює такі ключові цілі:

- застосування теоретичних знань на практиці в реальних умовах виставкової діяльності;
- ознайомлення з організаційною структурою виставок, ярмарків, експозицій;
- набуття навичок планування, оформлення та презентації експозицій;
- розвиток комунікативних умінь у роботі з відвідувачами, партнерами та учасниками виставки;
- формування розуміння маркетингової, інформаційної та рекламної складової виставкових заходів;
- виховання професійної відповідальності, ініціативності та вміння працювати в команді.
- опанувати повний цикл створення артпроєкту: від концепції та дослідження до зйомки, відбору, постобробки й презентації;
- розвинути критичне мислення, здатність до самоаналізу та професійної рефлексії;
- набути досвіду публічної репрезентації робіт (виставки, портфоліо, фотокниги, онлайн-проєкти);
- інтегрувати фотографію в сучасний культурний та соціальний контекст, зокрема український.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисципліна « Виставкова практика» приймає участь у формуванні компетентностей (як загальних так і фахових), а саме:

ЗК 2. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
ЗК 5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).
ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 9. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК 13 Навички міжособистісної взаємодії
ЗК 14 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 16 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ФК 1. Високий рівень виконавської майстерності.
ФК 2 Здатність створювати та реалізувати власні художні концепції у творчо-виробничій діяльності.
ФК 3 Здатність спостерігати, відбирати, розрізняти, типологічно доцільно компонувати, цілеспрямовано формувати і використовувати інформаційний, виразний, образний рівні аудіовізуального твору
ФК 4 Усвідомлення художньо-естетичної природи аудіовізуального мистецтва.
ФК 5 Усвідомлення взаємозв'язків та взаємозалежності між теорією та практикою аудіовізуального мистецтва та виробництва.
ФК 6 Здатність здійснювати професійну діяльність із застосуванням сучасних досягнень теорії та методології аудіовізуального мистецтва та виробництва з урахуванням широкого спектру міждисциплінарних зв'язків.
ФК 7 Здатність інтерпретувати художній образ аудіовізуальними засобами.
ФК 8 Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в практичній діяльності.
ФК 9 Здатність здійснювати ділову комунікацію.
ФК 12 Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології кінознавчої, творчо-виробничої діяльності.
ФК 14 Здатність відстежувати перспективні зміни в сфері аудіовізуального мистецтва, використовуючи оригінальні іншомовні джерела.
ФК 15 Вміння опрацьовувати кінознавчу літературу, узагальнювати та аналізувати аудіовізуальний матеріал, формувати наукові теми та розуміти подальші
перспективи розвитку зазначеної проблематики в різних дослідницьких жанрах

Освітній компонент «Арт проєктна практика» повинен забезпечувати наступні програмні результати навчання:
ПРН 1. Володіти методами та прийомами редакторсько-сценарної/ продюсерської/ режисерської/ операторської/ звукорежисерської творчо-виробничої діяльності при створенні (виробництві) аудіовізуальних творів.
ПРН 2. Володіти методами та навичками роботи з монтажною технікою та програмним забезпеченням.
ПРН 3. Володіти методами та навичками роботи зі знімальною та освітлювальною технікою та обладнанням.
ПРН 4 Володіти методами та навичками роботи зі звукозаписувальною та звуковідтворювальною технікою та обладнанням.
ПРН 5 Генерувати нові ідеї для втілення їх в аудіовізуальному творі.
ПРН 6 Створювати драматургійну концепцію та сценарій аудіовізуальних творів різних видів, жанрів, стилів.
ПРН 7. Забезпечувати виразність при втіленні авторського задуму аудіовізуального твору.

ПРН 10. Оформлювати виробничу документацію (заявка, календарно-постановочний план, кошторис тощо).
ПРН 13 Виявляти високий рівень мовленнєвої культури, артистизм.
ПРН 15 Вміти спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності)
ПРН 16 Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно та письмово.
ПРН 17. Збирати, оцінювати, аналізувати та обробляти інформацію з використанням сучасних інформаційних технологій та спеціалізованого програмного забезпечення.
ПРН 18 Приймати ефективні рішення на основі релевантних даних із застосуванням сучасних методів і засобів прийняття рішень, у тому числі багатокритеріальних рішень в умовах невизначеності.

4.ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1 (5 семестр) Створення фотовиставки

Тема 1. Історія фотовиставок та їх роль у розвитку фотографії.

Тема присвячена висвітленню історії фотовиставок як важливого культурного та мистецького явища, що сприяло формуванню фотографії як самостійного виду мистецтва, розглядається еволюція фотовиставок від перших публічних показів у XIX столітті до сучасних міжнародних бієнале та онлайн-експозицій.

Особливу увагу приділено ролі фотовиставок у популяризації нових технік, стилів і напрямів фотографії, а також у професійному становленні фотографів

Тема розглядає значення фотовиставок як простору культурного діалогу та засобу впливу на суспільне сприйняття фотографії в різні історичні періоди,.

Тема 2. Кураторська концепція фотовиставки: від ідеї до реалізації

Тема розкриває сутність кураторської концепції фотовиставки як цілісного творчого процесу, що поєднує ідею, зміст і візуальне рішення експозиції, висвітлюються основні етапи формування кураторської концепції — від зародження ідеї та визначення теми до відбору фотоматеріалів і побудови виставкового наративу. Особлива увага приділяється ролі куратора як посередника між автором, простором виставки та глядачем, а також його впливу на інтерпретацію фотографічних проєктів.

Тема підкреслює значення кураторської концепції у створенні цілісного художнього висловлювання та успішній реалізації фотовиставки в сучасному культурному середовищі

Тема 3. Відбір та редагування фотографій для експозиції

Тема присвячена процесу відбору та редагування фотографій як ключовому етапу підготовки виставкової експозиції, що визначає її художню цілісність і змістову виразність, розглядаються основні критерії відбору фотографій, зокрема відповідність темі, художня якість, емоційний вплив і концептуальна узгодженість матеріалу, Особливу увагу приділено ролі редагування фотографій у створенні єдиного візуального ритму експозиції, а також етичним і творчим аспектам втручання в авторський матеріал. Тема підкреслює значення професійного відбору та редагування фотографій для формування переконливого виставкового простору та ефективної комунікації з глядачем

Тема 4. Принципи експонування фотографії у виставковому просторі

Тема розкриває основні принципи експонування фотографії у виставковому просторі як важливий чинник формування цілісного художнього сприйняття експозиції, розглядаються питання організації простору, вибору формату та способів розміщення фотографій, освітлення і взаємодії експонатів із архітектурним середовищем, підкреслює значення грамотного експонування фотографії для посилення її художньої виразності та ефективної комунікації ідеї виставки. Особливу увагу приділено принципам послідовності, ритму та візуального балансу, які впливають на сприйняття фотографічного матеріалу глядачем.

Тема 5 Формати друку, матеріали та технології оформлення фоторобіт

Тема присвячена аналізу форматів друку, матеріалів і сучасних технологій оформлення фоторобіт як важливих складових презентації фотографії у виставковому та галерейному просторі, розглядаються основні формати друку фотографій, їхній вплив на сприйняття зображення, а також особливості використання різних матеріалів — фотопаперу, полотна, пластику, металу та альтернативних основ. Увагу приділено сучасним технологіям друку й оформлення, зокрема цифровому друку, ламінуванню, накатці, паспарту та способам монтажу, що забезпечують довговічність і естетичну привабливість фоторобіт.

Тема 6. Світло у виставковому просторі: технічні та художні аспекти

Тема присвячена дослідженню ролі світла у виставковому просторі як одного з ключових чинників художнього та емоційного сприйняття фотографічної експозиції, розглядаються технічні аспекти виставкового освітлення, зокрема типи світлових приладів, характеристики світла, його інтенсивність, температура та напрямок. Увагу приділено художнім аспектам використання світла, його впливу на акценти, просторову глибину та емоційний настрій експозиції.

Тема підкреслює значення гармонійного поєднання технічних і художніх рішень у світловому оформленні для повноцінного розкриття фотографій та ефективної взаємодії з глядачем.

Тема 7. Візуальна комунікація та взаємодія з глядачем

Тема розкриває поняття візуальної комунікації як ключового механізму взаємодії між фотографічною експозицією та глядачем розглядаються способи передачі ідей, смислів та емоцій через візуальні образи, композицію експозиції й кураторські рішення. Особливу увагу приділено психологічним аспектам сприйняття фотографії, ролі наративу, символів і контексту у формуванні активної взаємодії з аудиторією. Тема підкреслює значення ефективної візуальної комунікації для залучення глядача, стимулювання його інтерпретації та створення глибокого емоційного досвіду у виставковому просторі

Тема 8. Презентація фотопроєкту: тексти, анотації, експлікації

Тема присвячена особливостям презентації фотопроєкту через супровідні тексти, анотації та експлікації як важливі інструменти інтерпретації фотографічного матеріалу, розглядається роль текстового супроводу у формуванні контексту, розкритті авторського задуму та полегшенні сприйняття візуального ряду глядачем, Тема розглядає вимоги до структури, стилю та змісту анотацій і експлікацій, їхній узгодженості з кураторською концепцією та візуальною мовою проєкту, підкреслює значення грамотно підготовлених текстів для ефективної комунікації з аудиторією та цілісної презентації фотопроєкту у виставковому просторі.

Тема 9. Організація та менеджмент фотовиставок

Тема присвячена розгляду організації та менеджменту фотовиставок як комплексного процесу, що поєднує творчі, адміністративні та комунікаційні аспекти виставкової діяльності, висвітлюються основні етапи підготовки фотовиставки — від планування, формування бюджету та логістики до координації команди, взаємодії з авторами, партнерами та виставковими майданчиками. Особливу увагу приділено ролі менеджменту у забезпеченні ефективної реалізації кураторської концепції, дотриманні термінів, технічних вимог і якості презентації фотопроєкту,

Тема 10. Рефлексія та самооцінка

Аналіз досягнутих результатів, відповідності поставленій меті та перспектив подальшого розвитку проєкту.

4.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	тому числі		
		л	п	с.р.
1	2	3	4	6
Модуль 1 (5 семестр) Створення фотовиставки (за темами 1-5)				
Тема 1. Історія фотовиставок та їх роль у розвитку фотографії		-	6	2
Тема 2. Кураторська концепція фотовиставки: від ідеї до реалізації		-	4	2
Тема 3. Відбір та редагування фотографій для експозиції		-	4	2
Тема 4. Принципи експонування фотографії у виставковому просторі		-	4	2
Тема 5. Формати друку, матеріали та технології оформлення фоторабіт		-	4	2
Тема 6. Світло у виставковому просторі: технічні та художні аспекти		-	4	2
Тема 7. Візуальна комунікація та взаємодія з глядачем		-	4	2
Тема 8. Презентація фотопроєкту: тексти, анотації, експлікації		-	6	2
Тема 9. Організація та менеджмент фотовиставок		-	4	30
Тема10 Рефлексія та самооцінка		-	4	-
Разом за 5 семестр	90	-	44	46
Модуль 2 (6 семестр) Створення фотовиставки (за темами 6-10)				
Тема 1. Історія фотовиставок та їх роль у розвитку фотографії		-	6	2
Тема 2. Кураторська концепція фотовиставки: від ідеї до реалізації		-	4	2

Тема 3. Відбір та редагування фотографій для експозиції		-	4	2
Тема 4. Принципи експонування фотографії у виставковому просторі		-	4	2
Тема 5. Формати друку, матеріали та технології оформлення фоторабіт		-	4	2
Тема 6. Світло у виставковому просторі: технічні та художні аспекти		-	4	2
Тема 7. Візуальна комунікація та взаємодія з глядачем		-	6	2
Тема 8. Презентація фотопроєкту: тексти, анотації, експлікації		-	6	2
Тема 9. Організація та менеджмент фотовиставок		-	4	28
Тема10 Рефлексія та самооцінка		-	4	-
Разом за 6 семестр	90	-	46	44
Усього годин	**180**	**-**	**90**	**90**

4.3. Теми лекцій

Лекцій не передбачено.

4.4. Теми практичних занять

Тематику практичних занять вписано в структурі навчальної дисципліни

Орієнтована тематика виставкової прктики

1. **«Людина і простір»** — взаємодія особистості з міським або природним середовищем.
2. **«Світло як мова фотографії»** — дослідження природного та штучного освітлення у кадрі.
3. **«Міський ритм»** — життя міста, вулиці, рух, архітектура, деталі.
4. **«Портрет сучасника»** — образи людей нашого часу, емоції, характери.
5. **«Тиша»** — мінімалізм, спокійні сцени, паузи у візуальному просторі.
6. **«Деталі, що говорять»** — предметна фотографія та символіка дрібниць.
7. **«Природа і людина»** — гармонія або протистояння в кадрі.
8. **«Чорно-білий світ»** — форма, контраст, фактура без кольору.
9. **«Час і пам’ять»** — сліди минулого, історія, ностальгія.
10. **«Мій погляд»** — авторський фотопроєкт на вільну тему.

Тематика виставкової практики може корелюватися із бажаннями та напрацюваннями здобувачів освіти.

4.5. Самостійна робота

Самостійна робота студентів передбачає: організацію та виставки із власних робіт та робіт студентів інших курсів.

У процесі роботи використати базові інструменти цифрової обробки для підкреслення художньої ідеї та покращення візуальної якості знімків, та новітні технології організації виставок. Виставки розташувати для перегляду на виставкових площах ТНПУ.

4.6. Індивідуальні завдань

ІНДЗ не передбачено.

5. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Контроль вважається невід'ємним складником програми і проводиться з метою: оцінки навчальних досягнень студентів згідно з визначеним рівнем досягнень; забезпечення якості процесу навчання; заохочення та мотивації студентів. Система контролю включає поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль знань студентів з дисципліни здійснюється під час практичних занять: опитування або тестування знань студентів з теоретичного матеріалу, перегляд презентацій.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів під час практичного заняття виставляється за такими критеріями: під час опитувань – за повну і ґрунтовну відповідь на задане запитання з теми заняття; при виконанні ситуаційних вправ та завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) вирішення завдання; за знання теоретичних основ проблеми, поставленої в завданні; за володіння методами та засобами навчання, вміння моделювати навчальні ситуації.

6. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Розподіл балів, які отримують студенти

3 семестр (залік)

Поточне тестування та самостійна робота	**Захист практики** Т10	**Сума**

Т1-Т4	Т5-Т6	Т7-Т8	Т9		**100**
10/10	10	10	40	20	

Розподіл балів, які отримують студенти
4 семестр (залік)

Поточне тестування та самостійна робота				**Захист практики** Т10	**Сума**
Т1-Т4	Т5-Т6	Т7-Т8	Т9		**100**
10/10	10	10	40	20	

7. КРИТЕРІЇ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання**: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності**: Використання та/або копіювання чужих ідей заборонено відповідно до документів, що стосуються академічної доброчесності ТНПУ: https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/akadem-chna-dobrochesn-st.php.
- **Політика щодо відвідування**: Відвідування занять є обов'язковим компонентом навчання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись у онлайн формі за погодженням з керівником курсу. Навчання бакалаврів також здійснюється в дистанційному режимі на платформі Moodle. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових завдань та ІНДЗ. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно з графіком.

- **Політика оцінювання:** У 5,6 семестрах передбачено заліки. Відповідно враховуються бали поточного контролю та самостійної роботи (див. табл. п. 6), захист практики та підсумковий контроль (залік (20 балів)).

Критерії оцінювання на практичних заняттях

10балів	Студент формулює чіткі, ґрунтовні відповіді, виконує практичні завдання на високому рівні, самостійно опрацьовує теоретичний матеріал, та виконує завдання для індивідуальної роботи; вміє застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань, висловлює власну думку, виявляє творчі підходи в роботі, працює додатково, виявляє ґрунтовні знання та застосовує спеціальну
8 балів	Студент оперує навчальним матеріалом, застосовує його при виконанні практичних завдань, дотримується логіки і послідовності роботи, може обґрунтувати власну думку, виконати завдання, але при цьому допускає незначні помилки, недоліки. Виконує усі практичні завдання, застосовує спеціальну термінологію.
5балів	Студент частково орієнтується в теорії, але допускає значні помилки при виконанні практичних завдань, виявляє недостатні знання
2 бали	Студент виявляє мінімальні знання, але неспроможний обґрунтувати власну думку, не виконав усіх практичних завдань.
1 бал	Студент виявляє мінімальні знання, не виконав жодних практичних завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Навчальний матеріал опрацьований в процесі самостійної роботи оцінюється під час перегляду виставки (тема 9) відповідно 40- бальною шкалою.

Питання, передбаченні для засвоєння у процесі самостійної роботи, виносяться на підсумковий контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
85-89	**B**	добре	
75-84	**C**		
64-74	**D**	задовільно	
60-64	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

8. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Нормативна документація.
2. Зразки каталогів.
3. Робоча програма навчальної дисципліни.
4. Ілюстративні матеріали (таблиці, фотоальбоми, презентації).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонів О. М. Виставково-ярмаркова діяльність як ефективний засіб маркетингової політики підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 6, Т.2. С. 28–31
2. Барт Р. Camera Lucida: нотування фотографії / пер. з фр. О. Червоник. Харків : MOKSOP, 2022. С. 160
3. Борис Крупник. Світло та композиція. Від засобів виразності фотографії до технічних налаштувань., ArtHuss, 2023, 176с.
4. Волинець Т. Історія розвитку виставкової діяльності: типологія та дизайн рекламного простору / Т. Волинец, В. Овчарек, Н. Остапенко, К. Пашкевич // Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2022 року: в 2-х т. Т. 2. Київ : КНУТД, 2022. С. 278–281
5. Доліна Т.В. Впровадження інноваційного менеджменту в виставковій

діяльності в країні ЄС. Чернігів: НУ Чернігівська Політехніка, 2021. 77 с

6. Іван Труш – патріарх українського фотомистецтва. Фотографії старого Львова. 16.11.2021. URL: https://photo-lviv.in.ua/ivan-trushpatriarkh-ukrainskoho-fotomystetstva/ (дата звернення: 29.03.2025).

7. Мельничук І. Методика викладання живопису на пленері. Завдання «Пейзаж» для студентів майстерні пейзажного живопису НАОМА. Українська академія мистецтва : дослідн. та наук.- метод. пр. Київ, 2018. Вип. 27. С. 145–151.

8. Прищенко С. В., Сенчук Т. В. Художньоестетичні аспекти фотографіки. Культура і сучасність. 2019. № 1. С. 139–145

9. Скот Келбі. Цифрова фотографія. Фоторецепти., Фабула, 2020, 224с.

10. Смородін В.О. Цікава фотографія. К., видавництво «Мистецтво», 1976.

11. Українська художня фотографія: етапи становлення та мистецькі засади розвитку: навч. посіб. / В. В. Пилип'юк ; [наук. ред. Ю. Сливка]. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Л. : Світ, 2011. — 176 с. : фотогр. — Бібліогр.: с. 173—175 (87 назв). — ISBN 978-966-603-500-7

12. Про вдосконалення виставково-ярмаркової діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 р. № 1065. 14 листоп. 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2007-%D0%BF#Text (дата звернення: 03.08.2023).

13. Ростока М., Кушнір В. Виставкова діяльність у контексті інформаційно-аналітичного супроводу модернізації національної освіти // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. 2022. №. 2(51). С. 122-126.

14. Фотографія. (2006). Див.: Універсальний словник-енци-клопедія: ред. М. В. Попович. 4-те вид. Київ: Тека. 1432 с.

15. “Фотографи про фотографію: Як вони бачать, думають і фотографують” - Генрі Керол, 2020, 240 сторінок.

16. “Як знімати неймовірні пейзажі” - Генрі Керол, ArtHuss, 2022, 128 сторінок.

17. Клейменова С. М., Яблокова О.І. Фотографія як об’єкт авторського права. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2023. Вип. 78. С. 177–180

18. “Фотографія: Від основ до майстерності” - Джон Сміт, ArtHuss, 2019, 300 сторінок.

19. Черній Л. Я. Пленер як важлива складова роботи над пейзажем з натури на заняттях із образотворчого мистецтва. Педагогічний пошук. 2018. № 2. С. 57–60.

20. “Як знімати неймовірні портрети” - Генрі Керол, 2022, ArtHuss, 128 сторінок.

21. “Як знімати неймовірні фотографії” - Генрі Керол, 2022, ArtHuss, 128 сторінок.

22. Ян Гайдн Сміт. Коротка історія фотографії. Ключові жанри, роботи, теми і техніки., Видавництво Старого Лева, 2021, 224с.